

znaczenie książki we współczesnym świecie. Toteż targi będą równocześnie wystawą, która pod hasłem "Książki w służbie pokoju i postępu" przedstawi literaturę na najaktualniejsze tematy oraz pokaże osiągnięcia współczesnej nauki i sztuki poligraficznej. Najlepiej wydane pod względem zewnętrznym publikacje będą wydzielone oraz nagrodzone licznymi premiami, dyplomami organizacji państwowych i społecznych.

W okresie trwania targów przewiduje się bogaty program imprez dla uczestników targów, czytelników radzieckich i zwiedzających wystawę. Na terenie Wystawy Osiągnięć Gospodarki Narodowej oraz w innych dzielnicach Moskwy, w większych miastach i osiedlach całego kraju projektuje się kiermasze książkowe, spotkania z autorami, pisarzami, uczonymi. Planuje się też konferencję pod hasłem "O roli książki we współczesnym świecie"; będą odbywać się sympozja i spotkania uczestników i wydawców, księgarzy i poligrafów. Zagraniczni goście będą mieli możliwość zapoznać się z historycznymi i kulturalnymi pamiątkami Moskwy, jej muzeami, teatrami. Międzynarodowe Targi Książki w Moskwie winny stać się jednym z wybitniejszych wydarzeń w dziedzinie współpracy międzynarodowej.

IRENA PAWELEC

ZAUTOMATYZOWANY SYSTEM ZARZADZANIA PAŃSTWOWA PUBLICZNA BIBLIOTEKA NAUKOWO-TECHNICZNA ZSRR

Plany rozwojowe naukowych i technicznych bibliotek ZSRR przewidują daleko idącą modernizację form i metod ich działalności. Wiodącą rolę we wprowadzaniu tych zmian odgrywa GPFTB SSSR.

Państwową Publiczną Biblioteką Naukowo-Techniczną ZSRR w Moskwie znana pod skrótem GPFTB jest jednym z ogólnopństwowych centrów obsługi biblioteczno-informacyjnej, spełnia również rolę ośrodka naukowo-metodycznego sieci bibliotek specjalnych i naukowo-technicznych ZSRR.

Stale powiększająca się ilość zasobów informacji i w związku

z tym podwyższenie wymagań użytkowników w stosunku do kompletności i operatywności otrzymywanej z biblioteki informacji postawiło przed GPNTB skomplikowane zadania podwyższenia jakości obsługi informacyjnej. Jednym z efektywnych kierunków rozwiązania tego problemu jest doskonalenie struktury organizacyjnej zarządzania, stosowania ekonomiczno-matematycznych metod oraz środków technicznych opartych na technice komputerowej. Tylko kompleksowe stosowanie powyższych metod i środków daje szansę zabezpieczenia efektywności pracy dużej biblioteki. Właściwą drogą pozwalającą realizować systemowe podejście do problemu doskonalenia zarządzania biblioteką jest stworzenie i wdrożenie zautomatyzowanego systemu zarządzania biblioteką ASUB.

W latach 1971-1975 w GPNTB prowadzono prace nad projektowaniem, doświadczalną eksploatacją i wdrożeniem systemu ASUB-1, którego głównym zadaniem było poprawienie jakości głównych form działalności biblioteki, a także sprawne gromadzenie i szybkie opracowanie informacji.

W procesie opracowania i doświadczalnej eksploatacji ASUB-1 trzeba było rozwiązać niemało skomplikowanych organizacyjnych i naukowo-technicznych problemów, ze względu na to, że taki system powstawał jako pierwszy w kraju. Oprócz tego trzeba było pokonać psychologiczne bariery, przekonać pracowników o konieczności przechodzenia od dotychczasowych, tradycyjnych metod pracy do bardziej efektywnych przy pomocy nowych form kierowania biblioteką z zastosowaniem techniki komputerowej.

W oparciu o system ASUB-1 w pierwszym etapie, rozwiązywano zadania o podstawowym charakterze informacyjnym. ASUB-1 realizowano na komputerach drugiej generacji "Mińsk 22" i "Mińsk 23", z zastosowaniem zespołu urządzeń peryferyjnych krajowych i zagranicznych. ASUB-1 zespala główne procesy zarządzania działalnością biblioteki w jeden zautomatyzowany kompleks. Obejmuje:

- planowanie gromadzenia i rozmieszczenia zbiorów z wyzyskaniem prognoz według rodzajów potrzebnych źródeł i według rodzajów usług świadczonych czytelnikom i abonentom na podstawie danych statystycznych uzyskiwanych w procesie funkcjonowania bibliotek;
- operatywną kontrolę pracy działów biblioteki

- przygotowywanie niezbędnych danych dla oceny efektywności działalności biblioteki

Dla analizy tych procesów i określenia struktury ASUB używane były metody dekompozycji, które pozwoliły rozczłonkować obiekt analizy, w danym wypadku system zarządzania GPNTB na funkcjonalne bloki - podsystemy, ujawnić związki między nimi, poziomy zarządzania i w zależności od tego ustanowić dla każdego z nich ściśle określone funkcje.

Zautomatyzowany system składa się z podsystemu zarządzania biblioteczno-bibliograficznymi funkcjami /gromadzenia, opracowania, przechowywanie i rozmieszczenie zbiorów, informacji bibliograficznej obsługi czytelników/, podsystemu zarządzania zasobami /materialno-technicznymi, finansowymi i kadrowymi/.

Zarządzanie tymi podsystemami realizuje się w trzech grupach: prognozowania i planowania, operatywnego zarządzania, ewidencji i sprawozdawczości.

Rezultaty prowadzonej doświadczalnej eksploatacji pierwszego etapu były dodatnie, co pozwoliło na rozpoczęcie, od roku 1975, pełnej eksploatacji. Na dziś, w zautomatyzowanym systemie zarządzania biblioteką na pierwszym etapie jego wdrożenia, przewidywana jest realizacja 7 zadań:

- analiza potrzeb czytelniczych
- przygotowanie zaleceń w zakresie gromadzenia zbiorów
- przygotowanie zaleceń w zakresie rozmieszczenia zbiorów
- kontrola okresu wykorzystywania literatury z wypożyczeń międzybibliotecznych
- kontrola realizacji zamówień na kopie w systemie informacji sygnałnej
- rozrachunek z prenumeratorem wydawnictw GPNTB
- ewidencja ruchu kadr.

Wprowadzenie automatycznej analizy potrzeb czytelniczych w procesie eksploatacji ASUB-1 wykazało, że 50% stanowi popyt na literaturę z dziewięciu dziedzin: automatyka, telomechanika, technika obliczeniowa, radiotechnika i elektronika, zarządzanie gospodarką narodową, fizyka, matematyka, budowa maszyn, cybernetyka

i informatyka, ekonomika przemysłu, akustyka, optyka i elektryczność.

W bibliotekach nie stosuje się na ogół sformalizowanych metod określania egzemplarzowości, które gwarantowałyby maksymalne zaspokojenie popytu czytelników na literaturę, przy minimalnych wydatkach. Ustalenie egzemplarzowości w bibliotekach, w tej liczbie i w GPNTB ZSRR, realizuje się zwykle na podstawie osobistego doświadczenia i intuicji pracowników zajmujących się gromadzeniem zbiorów. Powoduje to często znaczne niezgodności między zamówioną literaturą a potrzebami czytelników. W 1974 r. w GPNTB została opracowana metoda korekty wstępnego zamówienia. Zalecenia dla korekty były wydane na podstawie zestawienia rezultatów analizy popytu i zamówienia według grup tematycznych. Przygotowanie zaleceń dla gromadzenia zbiorów pozwoliło określić niezbędną egzemplarzowość zamawianej literatury, odpowiadającą precyzyjniej potrzebom czytelniczym. Tym samym osiągnięto zmniejszenie liczby niezrealizowanych zamówień na literaturę /od 1973-1975 r.: na cybernetykę 2,5 krotnie, na zarządzanie 1,5 krotnie, na matematykę dwukrotnie, na automatykę dwukrotnie itd./.

Dalsza optymalizacja metod gromadzenia zbiorów sieci bibliotek powinna doprowadzić do zmniejszenia strumienia pytań dotyczących wypożyczeń międzybibliotecznych, ponieważ znaczna ich część jest wynikiem otrzymywania odpowiedzi odmownych uzyskiwanych na miejscu przez czytelników na skutek nieefektywnego gromadzenia i obsługiwania.

Wdrożenie ASUB-1 w pełną eksploatację w GPNTB pozwoliło: zdecydowanie skrócić czas poszukiwania i dostarczania źródeł informacji w podsystemie obsługiwanym, zmniejszyć kilkakrotnie ilość niezrealizowanych zamówień, zmniejszyć wieloegzemplarzowość książek i rozmiary ich zakupów o 10-20%, poprawić system operatywnego zarządzania biblioteką.

Dalsze prace nad rozwojem i udoskonaleniem ASUB będą prowadziły w kierunku uzyskania modelu, który dałby możliwość, na wszystkich poziomach zarządzania, proponować kierownictwu szereg alternatywnych rozwiązań optymalizujących pracę systemu.

Ważnym etapem będzie utworzenie banku danych zawierających wszelką informację o zbiorach biblioteki i jej czytelnikach. Etapy dalszego opracowania systemu ASUB będą się charakteryzowały skomplikowaniem funkcji ASUB, dużą ilością rozwiązań, wieloskładnikowością i wysokim stopniem automatyzacji. Stworzenie takiego systemu zarządzania zależy od środków technicznych przy pomocy których będzie on realizowany. Stosowanie komputerów trzeciej generacji podwyższy znacznie stopień automatyzacji procesów zarządzania, a w następstwie i efektywność obsługi użytkowników biblioteki.

Intensywne prace w dziedzinie opracowania zautomatyzowanych i zmechanizowanych systemów prowadzone są w szeregu dużych bibliotek ZSRR. Dały one już szereg ważnych rezultatów tak z naukowego jak i praktycznego punktu widzenia. Za celowe uważa się opracowanie typowego automatyzowanego systemu zarządzania biblioteką.

Bibliografia:

1. Azuchanov A.S., Pol' L.M., Tarasov V.I.: Avtomatizacija upravlenija krupnoj bibliotekoj. Nauč. techn. Bibl. SSSR 1976 nr 7 s. 38 - 41.
2. Osnovnye napravlenija razvitija naučnych, techničeskich i special'nych bibliotek na 1976 - 1980 gg. Nauč. Bibl. SSSR 1976 nr 6 s. 3 - 10.
3. Sokal'skij A.S., Amlinskij L.Z.: Ob ekonomičeskoj effektivnosti mehanizacii i avtomatizacii bibliotečnych processov. Nauč. techn. Bibl. SSSR 1974 nr 3 s. 7 - 15.
4. Tarakanov K.V.: Vnedrenie avtomatizacii v bibliotečnuju praktiku - osnova dal'nejšego povyšennija kačestva bibliotečno-informacionnogo obsluživanja. Nauč. techn. Bibl. SSSR 1976 nr 1 s. 3 - 8.